

Милча Мадих

Мирјана Белић-Корочкин, Давидовић, Радивоје Давидовић, СТЕВАН ФИЛИПОВИЋ, ИСТИНА О ИСТОРИЈСКОЈ ФОТОГРАФИЈИ, Чигоја штампа, 2012, Београд, 169.

Историјско-публицистичко и књижевно дело, проистекло из дугогодишњег, стрпљивог и упорног истраживања, мотивисаног намером аутора да се баци више светла на догађаје и људе, посебно хероје од пре седам деценија, из времена првих година Другог светског рата и НОБ-а, на овим просторима. Са превасходном намером да се утврди прави аутор чувене фотографије народног хероја Стевана Филиповића, начињене непосредно пре погубљења, 22 маја 1942, на старој ваљевској пијаци, аутори су дубље заорали у прошлост главног јунака. Користећи сачуване и расположиве историјске изворе, сведочења учесника догађаја и објављену литературу, аутори презентују биографске податке Стевана Филиповића, животни пут и његове породице, од детињства у родном Опузену, пресељавања у потрази за послом и насušним хлебом, до доласка у Крагујевац и Ваљево, непосредно пред априлски рат и окупацију. Ова књига чини најпотпуније написану и објављену биографију Стевана Филиповића.

Књига је тематски конципирана из четири основна дела; животни и револуционарно - ратни пут Стевана Филиповића, закључно са падом у непријатељске руке, херојским држањем у казамату и погубљењем, трагање за аутором фотографије, споменично наслеђе и његова судбина у де-

ценијама распада друштвеног и вредносног система и државе за чије ослобођење је положено много жртава а које персонификује држање пред непријатељем Стевана Филиповића и његова херојска смрт. На крају наведени су сви коришћени извори, литература, чланци и регистар личних имена. Књига је илустрована пригодним фотографијама и сведочењима учесника, што употпуњује драматику ратних збивања и понашање окупаторских и квислиншких власти и грађана Ваљева.

Две трећине текста и фото-документације посвећени су животном путу и револуционарној и патриотској борби Стевановој, његовој борби за преживљавање пре почетка рата и учешћу у организацији устанка и борбама против окупатора, од августа до децембра 1941, и пада у руке непријатеља. Посебна пажња посвећена је његовом учешћу у оружаним акцијама на железничку станицу у Лајковцу, у борбама за ослобођење Столица и Крупња, руковођењу Поцерским батаљоном, као и херојском држању током ислеђивања и тортуре у истражном затвору у Шапцу и Ваљеву. Сећања преживелих затвореника сабораца, упечатљиво сведоче о чврстини убеђења и воље којима је до краја остао доследан у прокошењу непријатељу, уливајући снагу и вољу, заробљеним саборцима да достојанственим држањем истрају у отпору оку-

патору и домаћим издајницима. Потресна су и дирљива сведочења преживелих затвореника из Ваљевског затвора, о последњем сусрету са сестром, порукама којима се опрашта од заточених сабораца, његово херојско држање од момента извођења из затвора и спровођења до губилишта и коначно његов позив на отпор непријатељу, непосредно пре погубљења. Опис драматичног догађаја, одјек херојског држања испод вешала, на присутне, интересовање за фотографију Стевана Филиповића, са подигнутим рукама и пркосним говором, која се појавила истог дана у излогу Фотографске радње „Фото – Косара“, продавана грађанима у више примерака, да би убрзо интервенцијом локалних окупационих власти остатак урађених снимака и филм били заплени.

У другом делу књиге аутори трагају са истином о правом аутору историјске фотографије, излажући детаљно све прикупљене податке, документа, изјаве сведока и коначно упоређивањем и најсистинијих детаља, угао и висина снимања, отклањају сваку сумњу о томе да је снимак начињен из фотоапарата „лајка“, седамнаестогодишње Слободанке Васић, која је радила као улични фотограф код „Фото – Косаре“. Упоређивањем свих исказа о пореклу фотографије и на крају разговором са Слободанком Васић, обављеним у њеним позним

пензионерским годинама, уверљиво потврђује ко је заправо прави аутор фотографије, око које су колале разне нетачне претпоставке. Упорност и методичност исказане у вишегодишњем трагању добиле су свој заслужени епилог, који нажалост прави аутор Слободанка, није доживела као заслужену сатисфакцију, објављивањем ове књиге.

У трећем делу књиге приказана су сва спомен обележја, посвећена хероју и његовом храбром чину, наведене су објављене публикације, спомен – плоче, бисте са локацијама и однос потоњих генерација према том драгоценом културном и изнад свега моралном наслеђу. Приказом хронологије животног пута Стевана Филиповића, уз наведене коришћене изворе, литературе, чланке и прилогом фотодокументације, књига двоје аутора, презентује читаоцу комплексну претставу о теми којој је посвећена.

Уз рецензију на текст ове књиге, еминентних историчара др Мирољуба Васића и др Вјенцеслава Глишића и награде из фонда „Драгојло Дудић“ и „Жика М. Јовановић“ за публицистику, препоручују читаоцу једно занимљиво штиво о хероју Стевану Филиповићу, времену и приликама у којима се догађаји одвијају, али и о потрази и откривању нових чињеница о највероватнијем аутору чувене фотографије.